

• ANALİZ

Türkiye'nin Yapay Zeka Hukuku: Uluslararası Standartlar ve Mukayeseli Yaklaşımlar

Ergin Ergül

TÜRKİYE'NİN
YAPAY ZEKA HUKUKU:
Uluslararası Standartlar
ve Mukayeseli Yaklaşımlar

ERGİN ERGÜL

COPYRIGHT © 2025

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-6583-85-6

Editörya: Ebrar Üzümcü, Mustafa Said İşeri, Berrin Çalışkan, Melisa Onuk
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

**YAPAY ZEKANIN HUKUKEN DÜZENLENMESİNİN
GEREKLİLİĞİ VE ZORLUKLARI | 10**

ULUSLARARASI HUKUKTAKİ GELİŞMELER | 12

MUKAYESELİ HUKUKTAKİ GELİŞMELER | 15

TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER | 18

Ulusal Yapay Zeka Stratejisi | 18

Ulusal Yapay Zeka Stratejisi Yönlendirme Kurulu | 19

TBMM Yapay Zeka Araştırma Komisyonu | 19

Adalet Bakanlığı Yapay Zeka Bilim Komisyonu | 20

2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı | 21

Yargı Reformu Stratejisi (2025-2029) | 21

SONUÇ VE ÖNERİLER | 24

Bu analiz yapay zekanın hukuken düzenlenmesi konusunda, uluslararası ve mukayeseli hukuk alanındaki gelişmeler ile düzenleyici yaklaşımlar ışığında, Türkiye'nin yapay zeka kanunu hazırlarken benimsenmesi gereken hukuki yöntem ve ilkeleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

ÖZET

Bu analiz çağımızın en yeni ve dönüştürücü teknolojik gelişmelerinden biri olan yapay zekanın (YZ) hukuken düzenlenmesi konusunda, uluslararası ve mukayeseli hukuk alanındaki gelişmeler ile düzenleyici yaklaşımlar ışığında, Türkiye'nin YZ kanunu hazırlarken benimsenmesi gereken hukuki yöntem ve ilkeleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Zorluklara rağmen Türkiye'de de YZ'nin hukuki düzenlemesine ihtiyaç duyulduğu hususunda genel bir mutabakat gözlenmektedir. YZ alanında 2021-2025 dönemini kapsayan Ulusal Yapay Zeka Stratejisi'ni hayata geçiren Türkiye'de özellikle 2025'ten itibaren bu alanda hukuki altyapıya temel oluşturacak bir YZ kanunu hazırlanması iradesiyle ilişkilendirilebilecek gelişmeler yaşamaktadır. Bu nedenle kamudan özel sektöre, akademiden sivil topluma ilgili tüm paydaşların Türkiye'nin YZ kanunu arayışına katkıda bulunması elzemdir.

Analizde öncelikle konunun genel çerçevesi ortaya koyulmakta ve devamında YZ alanında karşılaşılan zorluklar ve izlenebilecek çözüm yolları incelenmektedir. Ardından uluslararası hukukta yaşanan gelişmeler, özellikle AB ve Avrupa Konseyi bünyesinde gerçekleşen bağlayıcı hukuk belgeleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Sonrasında YZ teknolojilerinde öne çıkan ülkelerin hukuki düzenleme çabaları incelenmektedir. Ülkemizdeki gelişmeler ise Ulusal Yapay Zeka Strateji Belgesi, Ulusal Yapay Zeka Stratejisi Yönlendirme Kurulu, TBMM Yapay Zeka Araştırma Komisyonu, kurulacağı duyurulan Adalet Bakanlığı Yapay Zeka Bilim Komisyonu ve Yargı Reformu Stratejisi (2025-2029) belgeleri bağlamında irdelenmektedir. Son olarak Türkiye için yenilikçi, etkin ve uluslararası standartların yanı sıra ülkemizin stratejik hedefleri ve ihtiyaçlarıyla uyumlu bir YZ kanununun oluşturulmasına yönelik temel ilkeler vurgulanarak bu doğrultuda somut öneriler sunulmaktadır.

GİRİŞ

YZ, zamanımızın benzersiz bir gelişmesi ve “YZ çağı” olarak da isimlendirilen yeni bir dönemin her alanda değişim ve dönüşümlerini tetikleyen bir teknolojisidir. Henüz üzerinde uzlaşmış bir tanımı olmasa da YZ’yi tipik olarak insan zekası gerektiren bir görevi otomatikleştiren herhangi bir teknoloji olarak anlayabiliriz. Şimdiye kadar doğrudan, kesin, açık ve belirli bağlayıcı hukuki düzenlemelere tabi olmadan gelişen bu yeni teknoloji –fırsatları ve riskleriyle– teknik boyutunu aşarak günlük yaşamın her alanına dokunan, herkesi ve her kesimi, şimdiki ve geleceği etkileme potansiyeliyle popüler bir gündem maddesi halini almıştır. Bu anlamda YZ terimi genelde zeki robotlar, otonom ve/veya kendi kendine öğrenen sistemler, üretken YZ ile bilgisayar programları ve uygulamaları kapsayan bir üst terim olarak kullanılmaktadır.¹

YZ’nin hızlı ilerlemesi ve geniş çapta yayılması, özel sektör ve kamu hizmetleri ve idarelerinde bu sistemlerin kullanımının yaygınlaşması hukukçuları ve vatandaşları büyülediği kadar endişelendirmektedir. Bireylerin temel haklar ve özgürlüklerine yönelik potansiyel tehditler, insani değerlerin aşınması, hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesi ve hatta demokratik hukuk devletinin yok olma tehlikesi bu endişelerin kaynağıdır. YZ’nin adalet, barış, güvenlik, çevre, sağlık ve çalışma hayatı gibi toplumsal yaşamın tüm boyutlarındaki etkisi bu teknolojinin ikili doğası (fayda ve zarar/fırsat ve risk) üzerinden tartışılmaktadır.

¹ Ergin Ergül, *Avrupa Yapay Zeka Hukuku*, (Adalet Yayınevi, Ankara: 2025), s. 13.

YZ sistemlerinin gerek özel sektör gerekse kamu sektöründe karar alma mekanizmalarında artan kullanımı, insanların yaşamları üzerinde önemli etkiler meydana getirecek kararların makineler tarafından alınacağı bir geleceğin göstergesi olarak okunmaktadır. Öte yandan tek aktörü insan unsuru olan kadim adaletin yanında adalet sisteminde YZ teknolojilerinin yaygınlaşan kullanımı “algoritmik adalet” kavramını ortaya çıkarmıştır. Bize göre gelecekte insan hakim, savcı ve avukatların yerini robot versiyonlarının alması söz konusu olmayacaktır. YZ hukuk teknolojileri adalete erişimi kolaylaştırabilecek ve adaletin daha hızlı, adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde tecellisi için yargı aktörlerine destek verecektir. Bununla birlikte hukukçuların bu sistemlerin tavsiye ve kararlarını yetkin bir şekilde denetleyebilecek bir YZ okuryazarlığı ve dijital beceri sahibi olmaları son derece önem taşımaktadır.

Toplumsal meselelerin ötesinde YZ birçok hukuki sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunlar arasında kişisel veya kişisel olmayan verilerin büyük çaplı toplanması, özellikle web tarama teknikleriyle yapılan işlemler; telif hakları ve veri tabanlarına yönelik *sui generis* haklar gibi fikri mülkiyet haklarına uyum; bireyler üzerinde ayrımcılık ve dışlanma riski oluşturan otomatik karar alma süreçleri; YZ araçları kullanılarak yayılan yalan ve yanlış bilgilerin mahremiyet hakkını ihlal etmesi ve farklılaştırılmış fiyatlandırma uygulamalarının rekabet sorunlarına yol açması yer almaktadır. Bu tür risklerle mücadele amacıyla düzenleyici girişimler, öncelikle mevcut hukuki çerçeveleri, özellikle kişisel verilerin korunması ve fikri mülkiyet haklarına ilişkin kuralları YZ'ye uygulamayı hedeflemiştir. Ancak YZ, hukukun çok çeşitli dallarını ilgilendiren yeni sorunlar doğurduğundan gelişmeler YZ sistemlerine özgü kapsamlı kanunlaştırma çabaları yönünde ilerlemektedir.

Bütün bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin çok disiplinli ve çok taraflı titiz bir hazırlık süreci çerçevesinde uluslararası hukuk ve mukayeseli hukuktaki gelişmeleri ve ülkemizin stratejik hedeflerini gözeterek kapsamlı bir YZ kanununa ihtiyacı olduğu görülmektedir. Bu kanun YZ'nin etik kullanımı, veri güvenliği, şeffaflık ilkesi, insan haklarını koruma altına alma ve dönüşüm süreçlerinde adil rekabeti sağlamayı gözetmelidir. Ayrıca YZ'nin sağladığı fırsatları en verimli şekilde değerlendirme, inovasyonu teşvik etme, ortaya çıkabilecek toplumsal ve hukuki riskleri asgariye indirme, adil rekabeti destekleme ve kamu ile özel sektörde oluşacak yeni dinamiklere uyum sağlamayı hedeflemelidir. Hazırlanacak hukuki altyapının YZ sistemlerinin dinamik gelişiminin yol açtığı dönüşümü yönetirken toplumsal adalet, güven ve insan merkezli değerlere dayalı bir sistemi pekiştirmesi ve aynı zamanda ulusal hedeflerin yanı sıra uluslararası stan-

Hazırlanacak olan hukuki altyapının, YZ sistemlerinin dinamik gelişiminin yol açtığı dönüşümü yönetirken toplumsal adalet, güven ve insan merkezli değerlere dayalı bir sistemi pekiştirmesi, aynı zamanda ulusal hedefler ve uluslararası standartlarla uyumlu, dinamik ve esnek bir model sağlaması gerekmektedir.

dartlarla uyumlu, dinamik ve esnek bir model sağlaması gerekmektedir. Diğer yandan hukuki denetim mekanizmalarının hukuki öngörülebilirlik ve istikrarı sağlayacak biçimde tasarlanması, yerli ve yabancı yatırımcıların güvenini artırarak sürdürülebilir teknolojik gelişimi destekleyecektir.

YAPAY ZEKANIN HUKUKEN DÜZENLENMESİNİN GEREKLİLİĞİ VE ZORLUKLARI

2010'lerden itibaren YZ teknolojilerinin sosyal ve ekonomik hayatlarda giderek artan yaygınlığı, yeni hukuki ve etik sorunların tespiti ile bu sorunlara yönelik yeni mevzuat ve normlar oluşturulması arayışını tetiklemiştir. OECD, UNESCO, AB ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar YZ araştırmalarında meydana gelen çarpıklıkları azaltmak, hesap verebilir ve güvenilir sistemlerin oluşturulmasını teşvik etmek amacıyla ilk etapta yumuşak hukuk belgeleri hazırlamıştır. Bizzat YZ özel sektörü, sivil toplum ve akademik kurumlar da YZ etik belgeleri hazırlamış veya bunların hazırlanmasına öncülük etmişlerdir. Dolayısıyla çok yakın zamana kadar YZ alanında baskın regülasyon yöntemi etik belgelerden ibarettir. Ancak yumuşak hukuk niteliğini haiz etik belgeler yaptırım içermediğinden ciddi insan hakları ihlalleri ve YZ'nin getirdiği hukuki sorunlarla başa çıkmakta yeterli olamaz. Güven oluşturma ve teknolojinin kötüye kullanımını önlemenin başlıca yolu bağlayıcı hukuki düzenlemelerden geçmektedir.

Diğer yandan YZ biliminin alt dalını oluşturan hukuk teknolojileri artık hukuki araştırmaları ve yargısal karar alma süreçlerini kolaylaştırarak adli sistemdeki aktörler için vazgeçilmez bir yardımcı haline gelmektedir. Bu teknoloji içtihatların analizini ve erişimini basitleştirerek hukuk meslekleri mensuplarına büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Ancak YZ'nin artan kullanımıyla birlikte hem potansiyelleri hem de riskleri sürekli gündem olmaktadır.

Yürürlükteki hukuki düzenlemelerin YZ'nin ortaya çıkardığı tüm sorunları kapsayabilmesi olası görülmemektedir. YZ endüstrisinin özgün koşulları etik kuralların yanı sıra zorlayıcı hukuki kuralların da önemini vurgulamaktadır. Şeffaflık ve sorumluluk gibi soyut prensipler somut ve sınırlayıcı hukuki kurallarla desteklenerek güçlendirilmelidir. Çünkü YZ sistemlerinin geliştirilmesi ve piyasaya sürülmesinde görev yapan uzmanların çoğu herhangi bir mesleki birlik tarafından yönlendirilmemekte ve bu alanı özel olarak düzenleyen spesifik yasalar ise yeni gündeme gelmektedir.

YZ, teknolojinin hızla ilerlemesiyle sürekli dönüştüğünden yeni hukuki sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bir benzetme ifade edilecek olursa yasa koyucular YZ

teknolojilerinin dinamizmi karşısında yasal düzenlemeler yapmaya çalışırken hareket halindeki bir arabanın lastiğini değiştirmeye çalışmaya benzer bir zorlukla karşı karşıyadır. Bu nedenle hukukçular ve teknoloji uzmanlarının birlikte çalışarak disiplinler arası bir yaklaşımla bu dinamik alanda güncel ve etkin çözümler geliştirmesi gerekmektedir.

YZ'nin hukuken düzenlenmesinin gerekliliği açık olsa ve bu konuda genel bir mutabakat gözlense de bunun nasıl yapılacağı ve yöntemi uzun süredir hukukçuların çözümünü aradığı bir meydan okuma olmuştur. Süregiden tartışmalardan hareketle şu iki temel tespitten hareket edilebilir: İlk odak bizzat YZ'nin değil YZ sistemlerinin yani uygulamanın düzenlenmesi olmalıdır. İkinci olarak ise düzenleme YZ'nin fırsat ve riskleri arasında denge kurmayı amaçlamalıdır. Aşırı düzenleme yeniliğe ve yetersiz düzenleme de güvenliğe zarar verme potansiyelleri taşımaktadır.

Belirtmek gerekir ki gerek YZ alanında ilk kapsamlı ve bağlayıcı hukuki düzenleme olarak AB Yapay Zeka Yasası gerekse uluslararası alanda ilk bağlayıcı uluslararası sözleşme olarak Avrupa Konseyi Yapay Zeka, İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Çerçeve Sözleşmesi YZ'yi değil YZ sistemlerini düzenlemeyi ve teknoloji karşısında tarafsız bir yaklaşımı benimsemiştir.

Diğer yandan YZ'nin karmaşık ve dinamik yapısı, çeşitlilik arz eden kapsamı kesin ve sabit bir hukuki tanım yapmayı zorlaştırmaktadır. Hukukta, hukuki düzenlemelerin yapılmasında belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri geçerlidir. Bu nedenle YZ düzenlemelerine konu oluşturan “YZ sistemi gerekli tüm unsurları içerecek, gereksiz tüm ayrıntıları da dışlayacak” (efradını cami ağıyarını mani) biçimde tanımlanmalıdır. Kavram hukuk metinlerinde düzenlendiği ve tanımlandığı ölçüde bir hukuk kavramı haline gelerek ve hukuki sonuçların bağlandığı uygulamalarla hukukilik kazanacaktır.

Hukuk, inovasyonu teşvik ederken bireylerin haklarını koruyacak bir hukuki çerçeve sunmak üzere uyum sağlamalı ve gelişmelidir. İnsan hakları hukukunun bazı durumlarda algoritmaların kullanımının kısıtlanmasını gerektirmesi “yenilik karşıtı” değil algoritmaların topluma katkıda bulunurken risklere karşı korunmasını sağlamak için uygun denge ve denetimler olarak görülmelidir.

YZ regülasyonu dijital ekonominin en çetrefilli meselelerinden biri olarak kabul edilmektedir. YZ alanındaki inovasyonun teşviki ile bu alanda kapsamlı hukuki düzenlemeler oluşturulmasının gerekliliği arasındaki ikilem teknolojik gelişmelerin hızına uyum sağlayabilecek esnek ve etkin bir hukuki çerçeve ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bir yandan YZ teknolojilerindeki yeniliklerin teşvik

Yumuşak hukuk niteliğini haiz etik belgeler yaptırım içermediğinden ciddi insan hakları ihlalleri ve YZ'nin getirdiği hukuki sorunlarla başa çıkmakta yeterli olamaz. Güven oluşturma ve teknolojinin kötüye kullanımını önlemenin başlıca yolu bağlayıcı hukuki düzenlemelerden geçmektedir.

AB Yapay Zeka Yasası, YZ sistemlerin spesifik kullanımına değil genel düzenlemesine odaklanan yatay düzenleyici bir yaklaşım benimsemiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda AB, bu alanda her bir sektör için ayrı ayrı düzenlemeler yapmak yerine YZ sistemlerine uygulanacak genel ve kapsayıcı kuralları belirlemeyi tercih etmiştir.

edilmesi ekonomik büyüme, verimlilik artışı ve toplumsal sorunların çözümünde önemli fırsatlar sunarken diğer yandan bu teknolojilerin getirdiği etik, güvenlik ve temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi gibi sorunların yönetilmesi için dikkatli bir şekilde planlanmış hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

YZ teknolojilerindeki inovasyonu teşvik ederken aynı zamanda bu teknolojilerin muhtemel olumsuz etkilerini sınırlandıracak hukuki düzenlemelerin oluşturulması bir denge unsurunu zorunlu kılmaktadır. Bu denge, inovasyonun önünü açarken toplumun genel yararını gözeterek insan hakları ve etik değerlere saygı duyulmasını sağlamalıdır.

Bu bağlamda AB ve Avrupa Konseyi bünyesindeki hukuki gelişmeler Avrupa YZ hukukunun ortaya çıkmasına yol açtığı gibi Türkiye’de yürürlüğe girecek bir YZ kanunu da Türk YZ hukukunun oluşumunu sağlayacaktır. Yenisey’in önerdiği gibi ülkemizdeki YZ kanunu çalışmalarında Alman Federal Mahkemesinin geliştirdiği yeni bir temel hak olarak “bilgi teknolojisi ürünlerinin güvenilirliği hakkı”nın dikkate alınması oluşacak YZ hukukunun hak eksenli gelişmesi açısından önem taşımaktadır.²

Uluslararası hukuk ile karşılaştırmalı hukuk perspektiflerinden bakıldığında çeşitli kuruluş ve ülkelerin YZ’nin hukuki çerçevesini netleştirmek amacıyla adımlar attıkları gözlenmektedir. Bu bağlamda bu analizde önce uluslararası kuruluşların adımlarına ve ardından YZ alanında öne çıkan ülkelerin ulusal hukuklarındaki

gelişmelere değinilmektedir.

ULUSLARARASI HUKUKTAKİ GELİŞMELER

Dünya genelinde giderek artan sayıda uluslararası kuruluş ve ülke, YZ yönetimi yasaları ve politikalarını tasarlamakta ve uygulamaktadır. Uluslararası düzeyde Avrupa Konseyi 2018’de Avrupa Konseyi Yargının Etkinliği Komisyonu (CEPEJ) Yargı Sistemleri ve Çevrelerinde Yapay Zekanın Etik Kullanımı Avrupa Şartı’nı, AB Komisyonu 2019’da Güvenilir Bir Yapay Zeka için Etik İlkeler Rehberi’ni ve OECD 2019’da Yapay Zeka Etik İlkeleri’ni benimsemiş, UNESCO 2021’de Yapay Zeka Etiği Hakkında Tavsiye Kararı almış ve G7 de 2023’te Yapay Zeka Hakkında Uluslararası Kılavuz İlkeleri kabul etmiştir.

Küresel düzeyde bir YZ yönetimi ve düzenleme tartışması özellikle ABD, Çin ve AB gibi teknoloji alanında öncü güçler arasında bu teknolojinin nasıl düzenlenmesi gerektiği konusunda giderek farklılaşan yaklaşımların ortaya çıkmasıyla daha da yoğunlaşmaktadır. Örneğin veri gizliliği, etik kullanım standartları ve teknolojik

² Feridun Yenisey, “Sunuş”, *Avrupa Yapay Zeka Hukuku*, Ergin Ergül, (Adalet Yayınevi, Ankara: 2025), s. 5.

inovasyonun teşviki gibi konularda farklı politikalar benimsenmektedir. Bu arada YZ'nin geliştirilmesi ve yayılması –teknolojik ilerlemelerin doğası gereği– katlanan bir hızda devam etmektedir. Bu hızlı gelişim hukuki düzenlemelerin teknolojiyi etkili bir şekilde yönetebilmesi açısından önemli zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla küresel toplumun bu teknolojinin potansiyelini en iyi şekilde değerlendirebilmesi ve muhtemel zararları da asgariye indirebilmesi için etkili bir uluslararası iş birliği ve kapsamlı bir düzenleyici yaklaşım gerekmektedir.

Bu güçler arasındaki rekabette AB'nin teknolojik açıdan değil hukuki regülasyon alanında öne geçtiği görülmektedir. 1 Ağustos 2024'ten itibaren artık "Avrupa yapay zeka hukuku"nu ortaya çıkartan, YZ'ye özel yürürlük kazanmış bir hukuki düzenleme ve bağlayıcı uluslararası bir bölgesel sözleşme mevcuttur. AB düzeyinde özellikle YZ etiğine ilişkin yumuşak hukuk belgeleriyle başlayan süreçte AB Yapay Zeka Yasası, başlangıcı 2021'e uzanan taslak metninin Komisyon, Parlamento ve Konsey süreçlerinden geçerek 12 Temmuz 2024'te AB'nin *Resmi Gazete'sinde* yayımlanmasıyla 1 Ağustos 2024'te yürürlüğe girmiştir.

Başlangıçta Brüksel, YZ'nin ekonomik boyutuyla ilgilense de daha sonra parlamento tartışmalarında yasaklama ve "sistemik riskler" konuları gündeme gelmiş ve böylece yasa taslağı ciddi revizyonlar geçirerek yasalasmıştır. AB Yapay Zeka Yasası ile ilk kez YZ sistemlerinin geliştirilmesi, piyasaya sürülmesi ve kullanımını için bağlayıcı bir hukuki bir altyapı oluşturulmuştur. AB düzenlemesi YZ sistemlerinin tüm sağlayıcılarını ve işletmecilerini doğrudan ilgilendirmektedir. Böylece Birlik üyesi tüm ülkelerin ulusal YZ hukuklarına temel oluşturacak olan AB YZ hukukunun temeli atılmıştır. Bu metin bir yandan YZ'nin AB iç pazarında geliştirilmesi, kullanılması ve benimsenmesini teşvik ederken diğer yandan sağlık ve güvenlik ile temel hakların korunması, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve çevre koruma gibi kamu çıkarlarını yüksek düzeyde korumayı amaçlayan kapsamlı bir bağlayıcı hukuki düzenleme oluşturmaktadır.

AB Yapay Zeka Yasası, YZ sistemlerinin spesifik kullanımına değil genel düzenlemesine odaklanan yatay düzenleyici bir yaklaşım benimsemiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda Brüksel bu alanda her bir sektör için ayrı ayrı düzenlemeler yapmak yerine YZ sistemlerine uygulanacak genel ve kapsayıcı kurallar belirlemeyi tercih etmiştir. Bu yaklaşım YZ teknolojilerinin işlevi veya kullanım alanı ne olursa olsun tüm sektörlerde geçerli olacak bir hukuki düzenleme oluşturmaktadır. Yasanın YZ uygulamalarının her türlü kullanımını içermesi ve uygulama alanının AB ile iş yapan ülkelerin gerçek ve tüzel kişilerini de kapsaması ise düzenlemenin önemini artırmaktadır.

Ayrıca AB Yapay Zeka Yasası geniş bir Avrupa yasalar külliyatı (Dijital Yönetişim Yasası, Veri Yasası, Veri Piyasası Yasası, Dijital Hizmet Yasası veya Siber Dayanıklılık Yasası ve Kuruluşların Siber Yükümlülüklerine İlişkin Ağ ve Bilgi Sistemleri [NIS2] Direktifi gibi) verilerinden altyapılara, hizmetlere ve siber gü-

venliğe kadar dijital alanı genel olarak düzenlemeyi amaçlayan metinlerle bütünlüştürmektedir. Aynı zamanda veri gizliliği, fikri mülkiyet ve ayrımcılıkla mücadele yasaları gibi YZ üzerinde önemli etkisi olan mevcut hukuki düzenlemelerin yanında yeni bir düzenleyici boyut da getirmektedir. Dolayısıyla YZ'yi de ilgilendiren söz konusu hukuk metinleri ile hazırlıkları süren başka düzenlemelerle AB, dünya üzerinde en gelişmiş YZ hukukuna sahip hukuk sistemi halini almıştır.

Avrupa Kıtası'nda 46 üyeli bölgesel bir uluslararası örgüt olan Avrupa Konseyi 17 Mayıs 2024'te kabul ettiği ilk bağlayıcı uluslararası hukuk belgesi olan Yapay Zeka, İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Çerçeve Sözleşmesi'ni 5 Eylül 2024'te imzaya açmıştır. Belirtmek gerekir ki bu sözleşme Türkiye'nin de yer aldığı Avrupa Konseyinin 46 üyesinin yanı sıra tüm gözlemci devletlerin (ABD, Japonya, Kanada, Meksika ve Vatikan) ve AB'nin müzakerelere katılımıyla hazırlanmıştır. Ayrıca önemli sayıda üye olmayan devlet (Arjantin, Avustralya, İsrail, Kosta Rika, Peru ve Uruguay) de sürece dahil olmuştur.³ Sözleşmenin hazırlanmasındaki bu kapsayıcılık önümüzdeki süreçte BM bünyesinde gerçekleştirilebilecek evrensel bir YZ sözleşmesi için umut vadetmektedir.

Çerçeve sözleşme YZ sistemlerinin yaşam döngüsünün (tasarım, veri toplama vb.) tüm aşamalarında temel hakların korunmasını sağlamak amacıyla kurallar getirmekte ve YZ alanındaki teknolojik gelişmelerin sorumlu ve etik bir şekilde

yapılmasını sağlamayı teşvik etmektedir. YZ teknolojilerinin etik, sorumlu ve güvenli bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeylerde uyumlu düzenlemeler getirmektedir. Tıpkı AB Yapay Zeka Yasası gibi bu metin de risk temelli bir yaklaşıma dayanmaktadır. Avrupa Konseyi, sözleşme taraflarının YZ sistemlerinin yaşam döngüsü boyunca insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü üzerindeki olumsuz etkilerin ciddiyeti ve olasılığına bağlı olarak "aşamalı ve farklılaştırılmış" önlemler almalarını öngörmektedir. Bu önlemler belirli teknolojilere özgü ya da tüm teknolojilere uygulanabilir yatay nitelikte olabilir.

Çerçeve sözleşme YZ sistemi yaşam döngüsü kapsamında yürütülen faaliyetlerle ilgili olarak insan hakları ve demokratik süreçlerin bütünlüğünün korunması, hukukun üstünlüğü ve temel ilkelere uyulması gibi genel yükümlülükler getirmektedir. Bu ilkeler arasında insan onuru ve kişisel özerkliğe saygı, şeffaflık ve denetim, hesap verebilirlik ve sorumluluk, eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkelerine uyum, özel hayata saygı ve kişisel verilerin korunması bulunmaktadır. Ayrıca çerçeve sözleşmeye taraf ülkeler ilgili kişilere yönelik şeffaflık önlemleri almalı veya mevcut

Dünya genelinde ülkeler hızlanan ve çeşitlenen YZ destekli teknolojilerin yayılımına uygun olarak YZ'yi hukuken düzenleyen mevzuat tasarlamakta ve hayata geçirmektedir. Stanford Üniversitesi YZ terimini içeren yasalara sahip ülke sayısında büyük bir artış olduğunu ve bunun 2022'de 25 ülkeden 2023'te 127 ülkeye yükseldiğini tespit etmiştir.

³ "Comment la Convention-cadre a-t-elle été élaborée?", Conseil de l'Europe, (2025), <https://www.coe.int/fr/web/artificial-intelligence/la-convention-cadre-sur-l-intelligence-artificielle>, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2025).

önlemleri sürdürmeli ve bu kişilerin YZ sistemlerini kullanarak alınan kararlara itiraz edebilmelerine olanak tanınmalıdır.

AB Yapay Zeka Yasası ve Avrupa Konseyinin bağlayıcı YZ çerçeve sözleşmesi, Avrupa YZ hukukunun temellerini atarak bu alanda dünya çapında en kapsamlı ve ileri düzeyde bir hukuki çerçeve oluşturmaktadır. Bu düzenlemeler YZ teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanılması sırasında insan hakları, etik ilkeler, veri koruma ve güvenlik gibi hayati konulara odaklanmaktadır. Avrupa'nın kıta olarak bu alandaki öncülüğü küresel YZ hukukunun şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Avrupa'daki bu iki hukuki düzenleme birçok ortak noktaya sahiptir. Her ikisi de YZ sistemlerinin hızlı gelişimi çağında insan hakları standartlarına uygunluğu sağlamak amacıyla hazırlanmış; benzer tehlikelere dikkat çekmekte ve benzer çözümler önermektedir. Ayrıca her ikisi de bir risk değerlendirme yaklaşımını benimsemektedir.

Belirtmek gerekir ki hem AB hem de Avrupa Konseyi aynı hukuki YZ sistemi tanımını benimsemiştir. Bu tanım ise Türkiye'nin de üyesi olduğu diğer önemli bir uluslararası örgüt olan OECD'nin 2019 tarihli Yapay Zeka Hakkında Konsey Tavsiyesi'nin 2024'te gözden geçirilmiş YZ sistemi tanımından esinlenmiştir.⁴

MUKAYESELİ HUKUKTAKİ GELİŞMELER

Önceki bölümde ele alınan ve bu bölümde yer verilecek örnekler, farklı uluslararası kuruluşlar ve ülkelerin YZ'nin getirdiği yenilikler ve karşılaşılan zorluklarla başa çıkmak adına yeni mevzuatlar oluşturma yolunda ilerlediğini ve bu yolla YZ çağının ihtiyaçlarına uygun etik ve hukuki düzenlemeleri şekillendirmeyi hedeflediklerini göstermektedir.

Dünya genelinde ülkeler hızlanan ve çeşitlenen YZ destekli teknolojilerin yayılımına uygun olarak YZ'yi hukuken düzenleyen mevzuat tasarlamakta ve hayata geçirmektedir. Stanford Üniversitesi YZ terimini içeren yasalara sahip ülke sayısında büyük bir artış olduğunu ve bunun 2022'de 25 ülkeden 2023'te 127 ülkeye yükseldiğini tespit etmiştir.⁵

Mukayeseli hukuk alanında AB Yapay Zeka Yasası'nı iç hukuklarında doğrudan uygulamak zorunda olan Birlik üyesi ülkelerin dışındaki ülkelerin YZ'ye yaklaşımları farklılık göstermektedir. Bazıları spesifik sektörel konulara odaklanırken diğerleri YZ'yi daha genel bir perspektiften ele almakta veya bağımsız ve özel YZ kanunları gibi daha kapsamlı düzenlemeleri tercih etmektedir. Bazıları ise bu aşamada yumuşak hukuk olarak nitelendirilen etik belgeler ve ulusal strateji

⁴ Ergin Ergül, *Yapay Zeka ve Hukuk*, (Adalet Yayınevi, Ankara: 2025), s. 37.

⁵ Marcin Szczepeński, "United States Approach to Artificial Intelligence", Avrupa Parlamentosu, (Ocak 2024), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/757605/EPRS_ATA\(2024\)757605_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/757605/EPRS_ATA(2024)757605_EN.pdf), (Erişim tarihi: 1 Şubat 2025).

belgeleri gibi esnek, yol gösterici nitelik taşıyan ve bağlayıcı olmayan normlar içeren belgelerin hazırlanmasına odaklanmaktadır.

Vurgulamak gerekir ki YZ'nin sınır tanımayan doğası ülkelerin sert hukuk olarak nitelendirilen bağlayıcı düzenlemeler benimsemelerini ve düzenlemelerini birbirleriyle uyumlu hale getirmelerini zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde farklı ülkelerdeki uyumsuz düzenlemeler beklenmedik sorunlara yol açabilir. Çünkü YZ teknolojileri ülkeler arasında sorunsuzca geçiş yapabildiğinden uyumsuzluklar güvenlik, yenilikçilik, etik yönetim ve hukuki normlar alanlarında eksiklik ve boşluklara neden olarak küresel ölçekte düzensiz bir ekosistem oluşturabilir.⁶

YZ alanında dünya lideri olan ABD'de halihazırda YZ'nin geliştirilmesini düzenleyen veya kullanımını özel olarak yasaklayan ya da kısıtlayan kapsamlı bir federal yasa veya düzenleme bulunmamaktadır. Ancak YZ araştırmalarında liderliği sürdürmek ve teknolojiyi ekonominin tüm sektörlerine entegre etmek amacıyla Washington Ocak 2021'de Ulusal Yapay Zeka Girişimi Yasası'nı hayata geçirmiştir. Bu girişim esasen ABD'nin tüm federal kurumlarında YZ araştırma ve eğitim faaliyetlerini koordine etmeyi hedeflemektedir. Beyaz Saray, Amerikan halkının YZ çağında haklarını korumak için bir dizi yönlendirici ilke içeren YZ Haklar Bildirgesi Taslağı'nı yayımlamış ve önceki Başkan Joe Biden 2023'te YZ ile ilgili bir başkanlık kararnamesi imzalamıştır.⁷

Bu alanda ABD'nin en büyük rakibi olan Çin ise Mart 2022'de işletmelerin çevrim içi tavsiye sistemlerinde algoritmaları nasıl kullanmaları gerektiğini düzenleyen bir yasa çıkarmıştır. Bu yasa hizmetlerin ahlaki ve etik standartlara uygun, sorumlu ve şeffaf olmasını ve "olumlu enerji yayma"sını zorunlu kılmaktadır.⁸ Çin'deki YZ düzenlemeleri şimdiye kadar oldukça parçalı ve bireysel yasalarla ilerlemiştir. Ülke yeni bir YZ ürünü öne çıktığında bireysel yasalar çıkararak algoritmik öneri hizmetleri, derin sahtecilikler ve üretken YZ için farklı kurallar setleri oluşturmuştur.

YZ alanında öne çıkan ülkeler arasında yer alan Güney Kore ve Kanada'daki yeni mevzuat çalışmaları da dikkat çekmektedir. Kore Ulusal Meclisinin Bilim, Bilgi İletişim Teknolojileri, Yayıncılık ve İletişim Komitesi 14 Şubat 2023'te Yapay Zeka Endüstrisinin Teşviki ve Güvenilir Yapay Zeka Tesisi Hakkında Çerçeve Kanun adlı bir yasa teklifini kabul etmiştir. YZ endüstrisini kapsamlı bir şekilde düzenleyen ilk yasal çerçeve olma yolundaki bu teklif bu alandaki yeniliklerini desteklemeyi, kullanıcıları korumayı ve YZ için etik kurallar oluşturmayı amaçla-

6 Adriana Hoyos, "The AI Frontier and What's Next for Business", IE University, 30 Eylül 2024, <https://www.ie.edu/insights/articles/the-ai-frontier-and-whats-next-for-business>, (Erişim tarihi: 2 Şubat 2025).

7 "AI Watch: Global Regulatory Tracker - United States", White & Case, 18 Aralık 2024, <https://www.whitecase.com/insight-our-thinking/ai-watch-global-regulatory-tracker-united-states>, (Erişim tarihi: 3 Şubat 2025).

8 Chanley T. Howell, "AI Regulation: Where do China, the EU, and the U.S. Stand Today?", *The National Law Review*, Cilt: 15, Sayı: 39, (2025).

maktadır. Teklif YZ endüstrisini ve ilgili teknolojiyi desteklemekle birlikte örneğin yüksek riskli YZ hizmetleri için daha katı bildirim gereksinimleri ve YZ güvenilirliği için sertifika sistemleri aracılığıyla YZ sistemlerinin güvenilirliğini sağlayarak YZ tabanlı hizmet kullanıcılarını korumayı amaçlamaktadır. İnsan hayatı ve güvenliğiyle doğrudan bağlantılı olarak kullanılan belirli YZ türlerini “yüksek riskli YZ” olarak tanımlayan YZ kanun taslağı bu tür yüksek riskli YZ sistemlerinin belirli bir güvenilirlik seviyesine ulaşmasını gerektirmektedir.⁹

Kanada, YZ’yi düzenleme amaçlı bir yasa tasarısını parlamento gündemine taşıyan dünyadaki ilk ülkelerden biridir. Kanada Parlamentosunun gündeminde olan Yapay Zeka ve Veri Kanun Taslağı eyaletler arası ve uluslararası ticaretle ilgili olarak özel sektördeki YZ sistemlerinin tasarımını, geliştirilmesini ve kullanımını düzenlemeyi ve yüksek riskli YZ sistemlerinin kullanımında zarar ve ön yargı risklerini azaltmayı, bunun yanı sıra bu sistemlerin insanlara ciddi zarar verebilecek şekillerde kullanılmasını yasaklamayı hedeflemektedir. Tasarı YZ’nin düzenlenmesinde sorumlu inovasyonu destekleme, büyük çaplı Kanada işletmelerinin uluslararası pazarlara erişimini sağlama, aynı zamanda küçük ve orta ölçekli işletmelerin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurma vizyonundan hareket eden dengeli bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Kanun tasarısı YZ sistemleri için somut gereksinimlerin yanı sıra bu sistemlerle ilgili belirli yasa dışı veya hileli davranışlara yönelik cezalar ve yeni suçlar da öngörmektedir.¹⁰

AB üyesi İtalya’da ise Mayıs 2024’te Parlamento’ya sunulan YZ yasa tasarısı AB Yapay Zeka Yasası’na kıyasla yerel farklılıkları yansıtan hükümler içermektedir. Bu durum Avrupa Veri Koruma Yasası’nın ardından AB mevzuatının uyumlaştırma amacına rağmen ülkelerin ek yerel tedbirler uyguladığı duruma benzerdir. AB’nin yaklaşımına kıyasla İtalyan YZ taslağındaki kuralların çok daha kısıtlayıcı olduğu görülmektedir. İtalyan YZ yasa tasarısı devlet ve kamu otoritelerinin kritik verileri içeren üretken YZ hizmetleri ve araçlarını depolamak ve işlemek için yerel veri merkezlerini kullanan sağlayıcılara e-ihale platformları aracılığıyla öncelik vermelerini zorunlu kılmaktadır. İtalyan YZ yasa tasarısında “kritik veri” henüz tanımlanmamış olmasına rağmen ulusal güvenlik ve ekonomik istikrar için stratejik olarak hayati öneme sahip bilgileri içermesi muhtemeldir.

Ulusal Yapay Zeka Stratejisi’nde idari ve hukuki düzenlemelerin YZ kaynaklı sosyoekonomik dönüşüme uyumunu sağlamak ve olası sonuçlarını önceden değerlendirebilmek üzere araştırmalar gerçekleştirileceği, YZ uygulamalarının etik ve hukuki boyutlarını ele alan faaliyetler yürütüleceği ve uluslararası arenada bu alanda yürütülen çalışmaların takip edileceği vurgulanmıştır.

9 Sunny, J. Park ve Kyunghwa Kim, “The Proposed AI Act Passes the Korean National Assembly’s Science, ICT, Broadcasting, and Communications Committee”, Kim&Chang, 4 Aralık 2024, https://www.kimchang.com/en/insights/detail.kc?sch_section=4&idx=30833, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2025).

10 “Artificial Intelligence and Data Act”, Kanada Hükümeti, 27 Eylül 2023, <https://ised-isde.canada.ca/site/innovation-better-canada/en/artificial-intelligence-and-data-act>, (Erişim tarihi: 4 Şubat 2025).

Bu tanımın geniş olması ve spesifik detayların sonraki metin revizyonlarında netleştirilmesi beklenmektedir. Yerel depolamaya öncelik verilmesi YZ'nin ulusal altyapıya duyarlı verilerle kullanıldığında potansiyel zararları fark etme bilincini yansıtmaktadır ve bu, YZ yasasının hükümlerinde tam olarak dikkate alınmamış bir gerçektir. İtalya'nın bu yaklaşımı uluslararası alanda tek değildir. Beyaz Saray'ın YZ başkanlık kararnamesiyle belirli miktarlardaki ABD bilgilerinin yurt dışına transferini sınırlaması gibi birçok hükümet belirli türde ve miktardaki verilerin yurt dışına gönderilmesini kısıtlama yoluna gitmeye başlamaktadır.¹¹

TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

ULUSAL YAPAY ZEKA STRATEJİSİ

Ulusal Yapay Zeka Stratejisi (UYZS), On Birinci Kalkınma Planı ile Cumhurbaşkanlığı yıllık programları doğrultusunda hazırlanmıştır.¹² UYZS'nin vizyonu müreffeh bir Türkiye için çevik ve sürdürülebilir YZ ekosistemiyle küresel ölçekte değer üretmek olarak belirlenmiştir. Strateji 2021-2025 arasında Türkiye'nin YZ alanındaki çalışmalarını ortak bir zemine oturtacak tedbirleri ve bunları hayata geçirmek üzere oluşturulacak yönetim mekanizmasını ortaya koymaktadır. Stratejide 24 amaç ve 119 tedbir belirlenmiştir. YZ alanında ülkemizin ilk ulusal strateji belgesi olma özelliğini taşıyan bu belgeyle Türkiye, YZ stratejisini yayımlayan ülkeler arasında yerini almıştır.

UYZS'de yer alan değerlerin başında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygı gelmektedir. Strateji ayrıca şu YZ etik ilkelerini içermektedir: ölçülülük, emniyet ve güvenlik, tarafsızlık, mahremiyet, şeffaflık ve açıklanabilirlik, sorumluluk ve hesap verebilirlik, veri egemenliği ve çok paydaşlı yönetim.

Stratejide idari ve hukuki düzenlemelerin YZ kaynaklı sosyoekonomik dönüşüme uyumunu sağlamak ve olası sonuçlarını önceden değerlendirebilmek üzere araştırmalar gerçekleştirileceği, YZ uygulamalarının etik ve hukuki boyutlarını ele alan faaliyetler yürütüleceği ve uluslararası arenada bu alanda yürütülen çalışmaların takip edileceği vurgulanmıştır.

2021-2025 eylem planı, YZ alanında son dönemde yaşanan gelişmeler ve ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurularak 12. Kalkınma Planı doğrultusunda 2024-2025 eylem planı olarak güncellenmiştir.¹³

11 Flaminia Perna ve Matilde Losa, "AI Regulation in Europe: Italy's New Draft AI Law Introduces Local Peculiarities Compared to the EU AI Act", DLA Piper, 7 Mayıs 2024, <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/innovation-law-insights/2024/innovation-law-insights-7-may-2024>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2025).

12 Strateji belgesi için bkz. "Ulusal Yapay Zeka Stratejisi 2021-2021", T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (Ağustos 2021), <https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-Ulusal-YZStratejisi2021-2025.pdf>, (Erişim tarihi: 30 Ocak 2025).

13 Eylem planı metni için bkz. "Ulusal Yapay Zeka Stratejisi 2024-2025 Eylem Planı", T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/UlusalYapayZekaStratejisi2024-2025EylemPlanı.pdf>, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2025).

ULUSAL YAPAY ZEKA STRATEJİSİ YÖNLENDİRME KURULU

2021/18 sayılı “Ulusal Yapay Zeka Stratejisi (2021-2025)” konulu Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle Ulusal Yapay Zeka Stratejisi Yönlendirme Kurulu hayata geçirilmiştir. Bu kurul, cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlığında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi başkanı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili bakan yardımcısının katılımıyla oluşmaktadır. Kurul toplantılarında gündeme bağlı olarak ilgili bakanlık bakan yardımcıları ve diğer yetkililer davet edilebilir. Kurul, YZ teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımının teşvik edilmesine yönelik ulusal politikalar çerçevesindeki çalışmalarını etkin bir şekilde yönetmek, strateji belgesinde belirlenen önlemlerin yüksek seviyede takip edilmesini sağlamak ve gereken koordinasyonu kurmakla görevlidir.

TBMM YAPAY ZEKA ARAŞTIRMA KOMİSYONU

TBMM bünyesinde 2 Ekim 2024'te yapay zekanın kazanımlarına yönelik atılacak adımların belirlenmesi, bu alanda hukuki altyapının oluşturulması ve yapay zeka kullanımının barındırdığı risklerin önlenmesine ilişkin tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu kurulmuştur. Komisyon 7 Ocak 2025'te göreve başlamış ve görev süresi üç ay olarak belirlenmiştir.¹⁴

Dünya ülkelerine bakıldığında ise İngiltere, Almanya ve AB parlamentolarında YZ komisyonlarının kurulduğu, Fransa ve Kanada gibi ülkelerde ise hem meclis hem senato kanatlarında araştırma komisyonlarının oluşturulduğu gözlenmektedir.

Yapay Zeka Araştırma Komisyonunun kuruluşuna ilişkin TBMM kararına göre bu komisyon araştırmalarını üç ana konuya teksif edecektir:

- YZ'nin kazanımlarına yönelik atılacak adımların belirlenmesi
- YZ'nin hukuki altyapısının oluşturulması
- YZ kullanımının barındırdığı risklerin önlenmesi

Komisyonun amaçları arasında “YZ alanında hukuki altyapının oluşturulması” hususuna özel olarak yer verilmiş olmakla beraber diğer iki amacın tam olarak hayata geçirilmesi de kapsamlı bir hukuki altyapı oluşturulmasına bağlıdır. Dolayısıyla söz konusu amaçları içeren bir komisyonun oluşturulması bizzat yasama organının uluslararası standartları ve Türkiye'nin ihtiyaçlarını göz önüne alan kapsamlı bir YZ kanunu oluşturma iradesini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

TBMM'nin Yapay Zeka Araştırma Komisyonunu oluşturması bizzat yasama organının uluslararası standartları ve Türkiye'nin ihtiyaçlarını göz önüne alan kapsamlı bir YZ kanunu oluşturma iradesini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

¹⁴ TBMM kararı için bkz. “Yapay Zekanın Kazanımlarına Yönelik Atılacak Adımların Belirlenmesi, Bu Alanda Hukuki Altyapının Oluşturulması ve Yapay Zeka Kullanımının Barındırdığı Risklerin Önlenmesine İlişkin Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırma Komisyonu Kurulmasına Dair Karar”, *Resmî Gazete*, 2 Ekim 2024, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241005-1.pdf>, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2025).

ADALET BAKANLIĞI YAPAY ZEKA BİLİM KOMİSYONU

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç 17 Ocak 2025'te Veri Korumanın 44 Yılı: Mahremiyet Perspektifinden Yapay Zeka Sempozyumu'ndaki konuşmasında Adalet Bakanlığında Yapay Zeka Bilim Komisyonunun kurulacağını açıklamıştır.¹⁵

Komisyonun hem hukuki altyapıyı destekleyecek çalışmalar yapması hem de akademik araştırmalara katkıda bulunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Çok disiplinli ve geniş bir kapsayıcılık ilkeleri temelinde oluşturulacak böyle bir komisyon, Adalet Bakanlığının TBMM Yapay Zeka Araştırma Komisyonunun çalışmalarına güçlü bir teknik destek vermesini sağlamanın yanı sıra hazırlanacak komisyon raporunun tespit, değerlendirme ve önerileri ışığında hukuki altyapının hem bugünün hem de geleceğin ihtiyaçlarına cevap vermeyi temin edecek şekilde oluşturulması açısından da son derece gerekli olup geciktirilmeden hayata geçirilmesinde fayda bulunmaktadır.

Benzer bir bilim komisyonu daha kapsamlı ve hükümet düzeyinde Eylül 2023'te Fransa'da kurulmuştur. "Fransa'yı YZ devriminin ön saflarında yer alan bir ülke haline getirme" hedefi doğrultusunda kurulan Yapay Zeka Komisyonu uzun vadeli, bütüncül ve nesnel bir vizyonla desteklenen, uygulanabilir, gerçekçi ve iddialı öneriler sunmakla görevlendirilmiştir. Komisyon 13 Mart 2024'te cumhurbaşkanına sunduğu raporda kamu makamlarına yönelik 25 tavsiyede bulunmuştur. Bunlardan 7'si Fransa'nın Avrupa'da YZ'nin toplu şekilde benimsenmesi ve tam potansiyelinin hayata geçirilmesi sürecine öncülük edebilmesi için öncelikli olarak öne çıkarılmıştır:

- Toplumun YZ'yi ve beraberindeki konuları benimsemesi için ortam hazırlamak: Bir ulusal farkındalık ve eğitim planı başlatarak YZ'nin ne olduğu, hangi alanlarda kullanıldığı ve getirdiği fırsatları geniş kitlelere anlatmaktır.
- YZ ekosistemini desteklemek üzere dijital şirketlere ve kurumsal dönüşüme büyük yatırımlar yapmak: Fransız YZ ekosistemini güçlendirip dünyanın önde gelen ekosistemlerinden biri haline getirmek amacıyla özellikle dijital şirketlere ve işletmelerin teknolojik dönüşümüne yoğun yatırımda bulunmaktadır.
- Fransa ve Avrupa'yı kısa ve orta vadede önde gelen bir hesaplama gücü merkezi haline getirmek: Gereklili donanım ve altyapı yatırımları yaparak yüksek işlem kapasitesi alanında Fransa ve Avrupa'nın küresel rekabet gücünü artırmaktır.
- Kişisel verilerle ilgili yaklaşımı dönüştürmek: İhtiyaçları karşılayan inovasyonlara alan açarken kişisel verilerin korunmasını sürdürmek için veri yönetimi ve hukuki çerçevede yenilikçi düzenlemeler yapmaktır.

15 "“Veri Korumanın 44 Yılı: Mahremiyet Perspektifinden Yapay Zeka Çağı” Etkinliği Gerçekleştirildi", KVKK, 17 Ocak 2025, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8150/Veri-Koruma-Gunu-Veri-Korumanin-44-Yili-Mahremiyet-Perspektifinden-Yapay-Zeka-Cagi->, (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025).

- Fransız kültürünün etkisini artırmak: Fikri mülkiyet haklarına saygı çerçevesinde kültürel içeriklere erişimi kolaylaştırarak Fransız kültürünün dünyadaki görünürlüğünü ve etki alanını genişletmektir.
- Kamuda YZ araştırmalarında deneysel yaklaşımı benimsemek: YZ alanındaki kamu araştırmalarına esneklik ve deneysel yöntemleri dahil ederek Fransa'nın araştırma ve inovasyon çekiciliğini yükseltmektir.
- Dünya çapında bir YZ yönetişimi oluşturmak için tutarlı ve somut bir diplomatik girişim geliştirmek: Uluslararası iş birliğini destekleyecek, küresel ölçekte YZ yönetimi ve düzenlemelerine zemin hazırlayacak bütüncül bir diplomatik strateji ortaya koymaktır.¹⁶

2025 YILI CUMHURBAŞKANLIĞI YILLIK PROGRAMI

Ekim 2024'te yayımlanan programda çeşitli bakanlık ve kurumların görev alanlarında YZ sistemlerinden yararlanma konusundaki faaliyetlerin yanı sıra YZ'nin getirdiği imkanların dikkate alınması suretiyle karar destek sistemlerinin güçlendirileceği ve yargılama faaliyetlerini destekleyici YZ temelli öneri sistemlerinin geliştirileceği belirtilmiştir.¹⁷

YARGI REFORMU STRATEJİSİ (2025-2029)

2025-2029 arasında uygulanacak olan dördüncü yargı reformu strateji belgesi "Türkiye Yüzyılı, Adaletin Yüzyılı" mottosuyla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından 23 Ocak 2025'te kamuoyuna açıklanmıştır.¹⁸ "Hukukun üstünlüğünün esas alan, gecikmeyen ve öngörülebilir bir adalet sistemi" vizyonu ile hazırlanan belge 5 ana amaç, 45 hedef ve 264 faaliyet içermektedir.¹⁹ Belgede belirtildiği üzere önceki yargı reformu stratejilerinde olduğu gibi bu belgenin yayımlanmasını takiben açık ve ölçülebilir bir eylem planı hazırlanacaktır. Bu plan, stratejinin somut adımlarla hayata geçirilmesini sağlayacak bir yol haritası niteliği taşıyacaktır.

Stratejinin "Teknoloji Destekli Adalet: Adalet Hizmetleri ile Adli Bilimlerde Dijital Dönüşüm ve Yapay Zeka" başlıklı beşinci bölümü ise yargı sisteminin dijitalleşmesi ve YZ teknolojilerinin entegrasyonuna odaklanmaktadır. Bu bölümde

Yargı Reformu Stratejisi'nin "Teknoloji Destekli Adalet: Adalet Hizmetleri ile Adli Bilimlerde Dijital Dönüşüm ve Yapay Zeka" başlıklı beşinci bölümü yargı sisteminin dijitalleşmesi ve YZ teknolojilerinin entegrasyonuna odaklanmaktadır.

¹⁶ "L'intelligence artificielle: quelles priorités?", Agora, 17 Ocak 2024, <https://www.agora.gouv.fr/consultations/intelligence-artificielle/updates/reponse-de-la-commission>, (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025).

¹⁷ Program metni için bkz. "2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı 30/10/2024 tarih ve 32707 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanmıştır", T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 30 Ekim 2024, <https://www.sbb.gov.tr/2025-yili-cumhurbaşkanlığı-yıllık-programı-resmi-gazetede-yayımlanmıştır>, (Erişim tarihi: 30 Ocak 2025).

¹⁸ Belge metni için bkz. "Yargı Reformu Stratejisi 2025-2029", T.C. Adalet Bakanlığı, <https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/TurkiyeYuzyiliYargiReformuStratejisi.pdf>, (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025).

¹⁹ Cem Duran Uzun ve Mert H. Akgün, "Yargı Reformunda Yeni Dönem", *SETA Analiz*, Sayı: 435, (Şubat 2025), s. 7.

yer alan 9 numaralı hedef “yargı bilişim sisteminin güncel teknolojiler doğrultusunda daha da geliştirilmesini” öngörmektedir. Bu hedef kapsamında belirlenen ilk beş faaliyet doğrudan YZ ile ilgili olup şu şekilde sıralanmıştır:

- a. Yargılama faaliyetlerini destekleyici yapay zeka temelli öneri sistemleri geliştirilecektir.
- b. Yapay zeka teknolojisinin bilişim sistemine entegrasyonu sağlanarak vatandaşların adalete erişimi kolaylaştırılacak ve yargılama süreçleri hızlandırılacaktır.
- c. Yapay zekanın belgelerin anlık olarak analizinde, eksik bilgi ve belgelerin hızlı bir şekilde tamamlanmasında, bilirkişi raporlarının kontrolünde, yazışmaların otomatik takibinde ve kurumlar arası bilgi paylaşımında kullanılması sağlanacaktır.
- d. Yapay zeka uygulamalarını geliştirecek, bu uygulamaların etik ve hukuki çerçevesini belirleyecek kurumsal bir yapı oluşturulacaktır.
- e. Makul sürede yargılanma hakkının ve adalete erişimin geliştirilmesi amacıyla dijital çözüm platformları, çevrim içi uyuşmazlık çözüm yöntemleri ve elektronik duruşma yöntemleri geliştirilecektir.²⁰

Dünya çapında öngörücü adalet olarak da adlandırılan YZ destekli öneri sistemlerine giderek artan bir ilgi söz konusudur. ABD’de birçok mahkeme ceza hükümlerini belirlerken yeniden suçluluk riskini tahmin etmek için COMPAS gibi makine öğrenimi yazılımlarını kullanmaktadır. Yeni Zelanda kaza tazminatı şeması altında talepleri işlemek ve talepte bulunanları profillemek için bilgisayar tabanlı bir tahmin modelinden yararlanmaktadır.

YZ tabanlı çevrim içi uyuşmazlık çözüm platformları tüm dünyada yaygınlaşmaktadır. Hollanda’da bir kamu-özel ortaklığı aracılığıyla boşanma ve konut davaları için çevrim içi uyuşmazlık çözümü sunulmuştur. Dijital çözüm platformları alanında Çin öncü bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda Hangzhou İnternet Mahkemesi Çin’in ilk ve öncü internet mahkemesi olup ağırlıklı olarak e-ticaretle ilgili uyuşmazlıklara bakmaktadır. Bu durum kısmen Alibaba’nın varlığı sayesinde Hangzhou’nun Çin’in en gelişmiş e-ticaret kenti olmasından kaynaklanmaktadır. Mahkemenin kabul ettiği sınır ötesi e-ticaret uyuşmazlıkları şu türleri içermektedir: satış sözleşmesi uyuşmazlıkları, ürün sorumluluğu uyuşmazlıkları, temsilci hizmet sözleşmesi uyuşmazlıkları, ağ hizmet sözleşmesi uyuşmazlıkları (bu tür, sınır ötesi e-ticaret uyuşmazlıklarının en sık görülen grubunu oluşturmakta olup yüzde 45’lik bir orana sahiptir) ve fikri mülkiyet uyuşmazlıkları.²¹

Yargı Reformu Stratejisi (2025-2029) belgesinde yer alan tüm bu faaliyetler hayata geçirildiği takdirde Türk yargısının birçok yakıcı sorunu çözüme kavuşa-

²⁰ “Yargı Reformu Stratejisi 2025-2029”, s. 40.

²¹ Fei Lu, “Overview of Dispute Resolution in the Digital Environment in China”, *Jus Mundi Arbitration Review (JMAR)*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2024).

bilir. Ancak bunun için sürecin tutarlı, kapsamlı ve bütüncül bir hukuki altyapı üzerine inşa edilmesi büyük önem taşımaktadır.

CEPEJ bünyesindeki Siber Adalet ve Yapay Zeka Kaynak Merkezinin ülkelerin yargı sistemlerinde kullandıkları kamu temelli YZ sistemlerini içeren listede 2025 itibarıyla Türkiye'de ilki 2021'de uygulanmaya başlanmış 11 YZ inisiyatifi yer almaktadır.²² Bazı örnekler verirsek bu sayı; Almanya'da 38 (ilki 2008), İspanya'da 9 (ilki 2009), Avusturya'da 9 (ilki 1997), İtalya'da 8 (ilki 2010), Portekiz'de 3 (ilki 2022), Fransa'da 2 (ilki 2021), İngiltere'de 2 (ilki 2005) ve İsviçre'de 1'dir (2021). Veri bankasındaki diğer ülkeler göz önüne alındığında yargı sistemi YZ inisiyatiflerinde ülkemiz Almanya'nın arkasından ikinci sırada yer almaktadır. Dolayısıyla yeni Yargı Reformu Stratejisi Türkiye'nin bu alanda dünyadaki konumunu daha ileriye taşıma potansiyeline sahiptir.

Diğer yandan Yargı Reformu Stratejisi'nin AB başlığında yer alan şu ifade YZ'ye ilişkin AB ve Avrupa Komisyon bağlamında hazırlanan bağlayıcı hukuki belgelerin hukukumuzda YZ'ye ilişkin hukuki altyapının oluşturulmasında dikkate alınacağını göstermektedir:

Belge; insan onurunun korunması, özgürlüklerin geliştirilmesi, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi kavramların eşitlik temelinde var olmasını benimsemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin strateji belgeleri ile somutlaşan reform iradesi Avrupa Birliği'ne üyelik süreciyle ilgili siyasi hedeflerin de ötesine geçecek şekilde bu ortak değerlerin gereklilikleri ve toplumun ihtiyaçları esas alınarak belirlenmektedir.²³

Faaliyetler arasında YZ kanunu hazırlanacağına dair doğrudan net bir ifade yer almamakla birlikte (d) bendinde belirtilen kurumsal yapının oluşturulması faaliyeti yasal bir düzenlemenin dolaylı bir habercisi olarak yorumlanabilir. Ayrıca Adalet Bakanlığı bünyesinde Yapay Zeka Bilim Komisyonu oluşturulacağına açıklanması da bu yöndeki beklentileri güçlendirmektedir.

Diğer bentler ise YZ ve hukuk teknolojilerinin adalet sisteminde entegrasyonuna odaklanmaktadır. Bu faaliyetlerin hayata geçirilmesi daha etkin, hızlı ve adil bir yargı sisteminin oluşturulmasına önemli bir katkı sağlayabilir. Ancak YZ sistemlerinin özellikle yargı gibi yüksek riskli alanlarda kullanımı adil yargılama hakkı, kanun önünde eşitlik ilkesi ve şeffaflık gibi temel hak ve ilkeler açısından ciddi riskler taşımaktadır. Bu nedenle bu tür

Yargı Reformu Stratejisi'nde öngörülen dijital dönüşüm ve YZ entegrasyonu faaliyetleri adalet sisteminin modernizasyonu açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için teknik, etik, insan hakları ve yasal düzenleme boyutlarını birlikte ele alan bütüncül bir yaklaşım şarttır.

²² "Resource Centre Cyberjustice and AI by CEPEJ", Resource Centre Cyberjustice and Artificial Intelligence, <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/ResourceCentreCyberjusticeandAI/AITOOLSINITIATIVESREPORT?publish=yes>, (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025).

²³ "Yargı Reformu Stratejisi 2025-2029", s. 9.

sistemlerin kullanımının mutlaka yasal bir temele dayanması ve insan haklarına uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu gerekliliği dikkate alan AB Yapay Zeka Yasası ve Avrupa Komisyonunun Yapay Zeka Çerçeve Sözleşmesi yüksek riskli YZ sistemleri için insan kontrolü, insan hakları etki analizi, siber güvenlik önlemleri, kalite, uygunluk ve şeffaflık yükümlülüklerini öngörmüştür. Türkiye'nin de benzer bir yaklaşımı benimsemesi ve bu tür sistemlerin kullanımını kapsamlı bir yasal çerçeveye düzenlemesi gerekmektedir. Bu çerçevede AB Yapay Zeka Yasası örneğinden hareketle ülkemizde de kapsamlı bir YZ kanununun hazırlanması ve yürürlüğe koyulması büyük önem taşımaktadır.

Dolayısıyla Yargı Reformu Stratejisi'nde öngörülen dijital dönüşüm ve YZ entegrasyonu faaliyetleri adalet sisteminin modernizasyonu açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için teknik, etik, insan hakları ve yasal düzenleme boyutlarını birlikte ele alan bütüncül bir yaklaşım şarttır. Bu süreçte kamu kurumları, özel sektör, akademi ve sivil toplumun iş birliği içinde çalışması stratejinin başarıya ulaşması için büyük önem taşımaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

YZ alanında hem uluslararası hukuk hem de mukayeseli hukukta yeni önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Ülkemiz de bu gelişmeleri yakından takip ederek teknolojik ve bilimsel ilerlemelerin yanı sıra hukuki altyapısını güçlendirmeli ve inovasyon ile kapsamlı düzenlemeler arasında denge kurarak ulusal çıkarlarını koruyan bir YZ mevzuatı oluşturmalıdır. Bu süreçte uluslararası standartlara uyum sağlamak kadar ulusal ihtiyaçları ve dinamikleri göz önünde bulundurmada büyük önem arz etmektedir.

Hukuk teknolojileri açısından bakıldığında YZ'nin dava dilekçelerinin analiz edilmesinden hukuki araştırmaların yapılmasına kadar pek çok alanda kullanılması Türk yargı sisteminin etkinlik ve verimliliğini artırabilir. Özellikle geçmiş kararları, içtihatları ve istatistikleri analiz ederek dava sonuçlarını öngörebilme yeteneğiyle YZ, hakim ve savcıların iş yükünü hafifletebilir ve karar alma süreçlerini destekleyebilir. Ancak bu teknolojinin yargı sistemi başta olmak üzere toplumsal hayatın çeşitli alanlarında yaygınlaşması etik, güvenlik ve insan hakları açılarından ciddi riskler ve sorunlar da doğurabilmektedir. Bu nedenle YZ'nin kullanımına ilişkin düzenlemeler büyük bir özen ve titizlikle ele alınmalıdır.

Türkiye'de halihazırda YZ alanını doğrudan düzenleyen spesifik bir kanun bulunmamaktadır. Bu alandaki boşluk kişisel verilerin korunması, insan hakları ve ilgili hukuk dallarındaki mevzuatla kısmen doldurulmaya çalışılsa da YZ'nin dinamik ve hızla gelişen yapısı göz önüne alındığında mevcut durum

yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle YZ sistemlerinin tasarımı, geliştirilmesi ve kullanımına ilişkin yasal düzenlemeler evrensel hukuk standartlarıyla uyumlu olmalı ve aynı zamanda ülkenin ihtiyaçlarını ve inovasyon-düzenleme dengesini dikkate almalıdır.

Devletin temel organlarını oluşturan yasama, yürütme ve yargı erklerinin her birinin Türkiye’nin YZ devrimini yakalamasını sağlayacak sağlam bir YZ hukuki altyapısının oluşturulmasındaki rolü hayatidir. Yasama ve yürütmeye görev yapan hukukçuların ve YZ hukuki altyapısına uygulamada yön verecek yargı mensuplarının bu konudaki çalışmalarda aktif roller üstlenmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda mevcut hukuk ve insan hakları hukukunun imkanlarını etkin bir şekilde kullanmanın yanı sıra yeni ve uygun hukuki düzenlemelerin zamanında önerilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan 2025 içinde üç önemli gelişme ümit vericidir. Bunların ilki TBMM bünyesinde kurulan Yapay Zeka Araştırma Komisyonunun çalışmalarına başlaması, ikincisi adalet alanında YZ teknolojilerinin kullanımına ilişkin somut hedefler ortaya koyan Yargı Reformu Stratejisi belgesinin ilanı ve Adalet Bakanlığı bünyesinde Yapay Zeka Bilim Komisyonunun oluşturulması girişimidir.

AB Yapay Zeka Yasası –daha önce AB Veri Koruma Yasası’nın başardığı gibi– alanında küresel standartlar koyma potansiyeli taşımaktadır. AB müktesebatının üye ülkelerde doğrudan uygulanma niteliği taşıyan bağlayıcı bir düzenlemesi olan AB Yapay Zeka Yasası, Birlik üyesi ülkelerin yanı sıra aday ülkeler için de bağlayıcıdır. Bu nedenle ulusal bir YZ kanunu hazırlanırken AB YZ mevzuatına uyum sağlanmasının gerekliliği göz ardı edilmemelidir. AB’nin risk temelli yaklaşımı Avrupa Konseyi çerçeve sözleşmesinde de benimsenmiş ve evrensel bir standart haline gelme yolunda ilerlemektedir. Türkiye’nin de bu yaklaşımı benimsemesi hem uluslararası uyum hem de hukuki güvenilirlik açısından faydalı olacaktır.

Ayrıca Türkiye’nin henüz taraf olmadığı Avrupa Konseyi Yapay Zeka Çerçeve Sözleşmesi’nin taraf devletler için öngördüğü yükümlülükler de dikkate alınmalıdır. AB ve Avrupa Komisyonu metinlerinin birbiriyle uyumlu şekilde hazırlanması ve YZ tanımlarının OECD’nin tanımına dayanması ülkemizin uluslararası standartlara uyumunu kolaylaştıracak önemli bir unsurdur.

Ulusal YZ kanunu hazırlanırken –İtalya örneğinde olduğu gibi– AB Yapay Zeka Yasası’nın yanı sıra üye ülkelerin bu yasaya uyum sağlamak amacıyla ulusal çıkarlarını gözетerek gerçekleştirdikleri düzenlemeler ve hazırladıkları taslaklar da incelenmeli, Türkiye’nin özgün ihtiyaçları ve çıkarları göz önünde bulundurulmalıdır. Son dönemde yasama ve yürütmenin bu alandaki girişimleri umut veri-

Ulusal YZ kanunu hazırlanırken AB Yapay Zeka Yasası’nın yanı sıra üye ülkelerin bu yasaya uyum sağlamak amacıyla ulusal çıkarlarını gözетerek gerçekleştirdikleri düzenlemeler ve hazırladıkları taslaklar da incelenmeli, Türkiye’nin özgün ihtiyaçları ve çıkarları göz önünde bulundurulmalıdır.

Günümüzün dijital gerçekliği karşısında ülkelerin geleceğinin parlaklığı kültür ve medeniyetlerinin sınırlarını sanal dünyada genişletebilmelerine bağlıdır. Bu nedenle ulusal YZ kanunu çalışmaları hukuki bir metin olmanın ötesinde Türkiye'nin medeniyet perspektifli bir dijital dönüşüm stratejisinin bir parçası olarak ele alınmalı ve bu doğrultuda adımlar atılmalıdır.

cidir. Ancak bu sürecin başarıya ulaşması için kamu kurumlarının yanı sıra özel sektör ve sivil toplumun aktif katılımı ve katkısı da büyük önem arz etmektedir.

YZ teknolojilerinin temel ham maddesi olan veri, günümüzde enerji kadar stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye, kendi vatandaşlarının verilerini milli olarak değerlendirebileceği ve diğer ülkelerin verilerinden de faydalanabileceği dijital girişimleri hızla hayata geçirmelidir. Bu bağlamda dijital dönüşüm ve dijital egemenlik gibi unsurları içeren, insan odaklı, kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir.

Günümüzün dijital gerçekliği karşısında ülkelerin geleceğinin parlaklığı kültür ve medeniyetlerinin sınırlarını sanal dünyada genişletebilmelerine bağlıdır. Bu nedenle ulusal YZ kanunu çalışmaları hukuki bir metin olmanın ötesinde Türkiye'nin medeniyet perspektifli bir dijital dönüşüm stratejisinin bir parçası olarak ele alınmalı ve bu doğrultuda adımlar atılmalıdır.

Türkiye'nin YZ alanında oluşturacağı sağlam ve sağlıklı bir hukuk altyapısı YZ teknolojilerinin adil, şeffaf ve insan haklarına saygılı bir şekilde geliştirilmesi ve kullanılmasını sağlayacak, AB standartlarına uygun YZ sistemlerinin yurt dışı piyasalara ihracını destekleyecek ve ülkemizin dijital dönüşüm sürecinde uluslararası alanda güvenilir bir aktör olarak konumlanmasına katkıda bulunacaktır.

ERGIN ERGÜL

İstanbul Üniversitesi (İÜ) Hukuk Fakültesi'nde lisans, İÜ Adli Tıp Enstitüsü'nde yüksek lisans ve Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde doktorasını tamamlamıştır. Genel Kamu Hukuku alanında doçentliğini almıştır. Ülke içinde ve dışında çeşitli kurumlarda hakim olarak görev yapmış ve 2021'de hakimlik mesleğinden emekli olmuştur. 2014-2018 arasında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu başkanlığında bulunmuştur. 2021'den beri Ankara Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Genel Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı'nda profesör olarak çeşitli derslere girmektedir. Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'nda Yapay zeka ve hukuk ile Avrupa yapay zeka hukuku dersleri vermektedir. Genel kamu hukuku, yargı etiği, medeniyet estetiği, insan hakları hukuku ve Türk yargı sistemi derslerinin yanında *Yapay Zeka ve Hukuk* (2023) ve *Avrupa Yapay Zeka Hukuku* (2025) kitaplarının da aralarında olduğu 60 civarında yayımlanmış eseri vardır.

Türkiye'nin Yapay Zeka Hukuku: Uluslararası Standartlar ve Mukayeseli Yaklaşımlar

Ergin Ergül

Bu analiz çağımızın en yeni ve dönüştürücü teknolojik gelişmelerinden biri olan yapay zekanın (YZ) hukuken düzenlenmesi konusunda, uluslararası ve mukayeseli hukuk alanındaki gelişmeler ile düzenleyici yaklaşımlar ışığında, Türkiye'nin YZ kanunu hazırlarken benimsenmesi gereken hukuki yöntem ve ilkeleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Zorluklara rağmen Türkiye'de de YZ'nin hukuki düzenlemesine ihtiyaç duyulduğu hususunda genel bir mutabakat gözlenmektedir. YZ alanında 2021-2025 dönemini kapsayan Ulusal Yapay Zeka Stratejisi'ni hayata geçiren Türkiye'de, özellikle 2025'ten itibaren bu alanda hukuki altyapıya temel oluşturacak bir YZ kanunu hazırlanması iradesiyle ilişkilendirilebilecek gelişmeler yaşamaktadır. Bu nedenle kamudan özel sektöre, akademiden sivil topluma ilgili tüm paydaşların Türkiye'nin YZ kanunu arayışına katkıda bulunması elzemdir.

Analizde öncelikle konunun genel çerçevesi ortaya koyulmakta ve devamında YZ alanında karşılaşılan zorluklar ve izlenebilecek çözüm yolları incelenmektedir. Ardından uluslararası hukukta yaşanan gelişmeler, özellikle AB ve Avrupa Konseyi bünyesinde gerçekleşen bağlayıcı hukuk belgeleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Sonrasında YZ teknolojilerinde öne çıkan ülkelerin hukuki düzenleme çabaları incelenmektedir. Ülkemizdeki gelişmeler ise Ulusal Yapay Zeka Strateji Belgesi, Ulusal Yapay Zeka Stratejisi Yönlendirme Kurulu, TBMM Yapay Zeka Araştırma Komisyonu, kurulacağı duyurulan Adalet Bakanlığı Yapay Zeka Bilim Komisyonu ve Yargı Reformu Stratejisi (2025-2029) belgeleri bağlamında irdelenmektedir. Son olarak Türkiye için yenilikçi, etkin ve uluslararası standartların yanı sıra ülkemizin stratejik hedefleri ve ihtiyaçlarıyla uyumlu bir YZ kanununun oluşturulmasına yönelik temel ilkeler vurgulanarak bu doğrultuda somut öneriler sunulmaktadır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN

www.setav.org